



ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ

Ο Βούδας Σιντάρτα Γκαουτάμα (περί 560-480 π.Χ.) δεν άφησε γραπτά κείμενα και η διδασκαλία του αρχικά παραδίδονταν προφορικά. Τα πρώτα κείμενα χρονολογούνται κατά την περίοδο των 200 χρόνων μετά το θάνατό του, και διακρίθηκαν σε δυο κατηγορίες: α') τα «ντάρμα» τις διδασκαλίες και β') τα «βινάγια» τους κανόνες πειθαρχίας που διέπουν τη μοναστική ζωή. Ως σημαντικότερα κείμενα θεωρούνται τα «σούτρα» ή ομιλίες που υποτίθεται ότι εκφωνήθηκαν από τον ίδιο τον Γκαουτάμα καθώς και τα «σάστρα» κείμενα γραμμένα από αυθεντίες του Βουδισμού.

Οι κυριότερες συλλογές στις οποίες εμπεριέχονται οι αυθεντικές διδασκαλίες του Χιναγιάνα Βουδισμού είναι ο Κανόνας Πάλι. Τον Κανόνα Πάλι αποτελούν τρία τμήματα, «Τρία καλάθια» (Τριπίτακα): α') «Βινάγια Πίτακα», καλάθος του μοναχικού βίου, β') «Σούττα Πίτακα», καλάθος των ομιλιών και γ') «Αμπιντάμμα Πίτακα», ερμηνευτικές αναλύσεις φιλοσοφικών κυρίως όρων.

Κυριότερα κείμενα του Μαχαγιάνα Βουδισμού –στον οποίο δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος Κανόνας– είναι η Κινεζική Τριπίτακα και η Θιβετιανή Γραμματεία, οι οποίες περιέχουν: α') μεταφράσεις παρόμοιων κειμένων με εκείνα του Κανόνα Πάλι και β') διάφορα μαχαγιανικά έργα όπως κείμενα δασκάλων.

Ο τελικός σκοπός ενός βουδιστή είναι η «Νιρβάνα» το σβήσιμο, δηλαδή η επίτευξη –μέσω «της οκταπλής οδού», βλέπε παραπάνω– του τερματισμού του αέναου κύκλου των αναγεννήσεων. Τούτο προέρχεται από το σβήσιμο της φλόγας της επιθυμίας μέσω των «δέκα επιταγών-εντολών» οι οποίες καθορίζουν τι να πράττει κανείς και τι όχι, με επακόλουθο να φτάνει στην οδό της τελειώσεως επιτυγχάνοντας το φωτισμό και κατά κάποιο τρόπο την αγιότητα. Επιπροσθέτως, στο Μαχαγιάνα Βουδισμό αναπτύχθηκε η ιδέα ότι εκτός από το φωτισμό, για να σωθεί κάποιος πρέπει να διακατέχεται από συμπόνια προς όλα τα όντα και να θέλει να τα βοηθήσει να σωθούν. Επομένως, το ιδανικό είναι, να ακολουθήσει κανείς το μονοπάτι που οδηγεί σε αυτούς τους δύο σκοπούς. Εκείνος που το κάνει ονομάζεται μποντισάτβα (μπόντι= φωτισμός, σάτβα = ον σε πορεία προς το φωτισμό). Ο μποντισάτβα μετά από άπειρες ζωές φτάνει κάποτε στο σημείο να μπει στη Νιρβάνα, που στο Μαχαγιάνα Βουδισμό σημαίνει να ενωθεί με το Απόλυτο Ον. Ωστόσο ο μποντισάτβα καθυστερεί την ένωση με το Απόλυτο και παραμένει σε κάποιο μεταίχμιο



ουράνιο κόσμο, με σκοπό να σώσει όλα τα όντα. Τέτοιοι μποντισάτβα ονομάζονται επίσης και Βούδες, όπως ο Αμιντά που λατρεύεται από εκατομμύρια πιστών στις βουδιστικές χώρες.

Χιναγιάνα Βουδισμός

Ο Χιναγιάνα Βουδισμός ή Μικρό Όχημα ή Θεραβάντα «Σχολή των Πρεσβυτέρων» επικρατεί στη Σρι Λάνκα, Μπούρμα, Καμπότζη, Λάος και Ταϊλάνδη, καθώς και σε τμήματα του Βιετνάμ, του Μπανγκλαντές και της Ινδίας. Απηχεί περί τα 100.000.000 πιστούς. Η διδασκαλία της σχολής Χιναγιάνα είναι ο κανόνας των νόμων της Αρχαίας Σχολής της Σοφίας. Ο Βουδισμός γενικά διατήρησε κάποιες διδασκαλίες παρόμοιες με εκείνες του Ινδουισμού. Έτσι, η ιδέα ότι η ύπαρξη ταυτίζεται με τον πόνο ισχύει και εδώ, καθώς και ότι αυτή, μέσα από τις μετενσαρκώσεις, αναπαράγεται συνεχώς με αποτέλεσμα ο πόνος να διαιωνίζεται.

Ο Χιναγιάνα διατείνεται ότι η διδασκαλία του ταυτίζεται με εκείνη που ανέπτυξε ο ίδιος ο Βούδας. Ωστόσο, ο Κανόνας Πάλι καταγράφηκε αργότερα, για αυτό η αρχική διδασκαλία μόνο κατά προσέγγιση μπορεί να ανασυντεθεί. Πάντως, ο Κανόνας Πάλι περιέχει μια από τις αρχαιότερες συστηματοποιήσεις της, είναι το γνωστό ως σχήμα των «τέσσάρων ευγενικών αληθειών» οι οποίες θεωρούνται το μέσο για την επίτευξη της σωτηρίας. Οι «Τέσσερις Ευγενείς ή Ιερές Αλήθειες» προκύπτουν από τις απαντήσεις στα εξής τέσσερα καθοριστικά ερωτήματα 1) Τι είναι ο πόνος; 2) Από πού πηγάζει ο πόνος; 3) Πώς εξάλειφεται ο πόνος; 4) Ποιος είναι ο δρόμος για την εξάλειψη του πόνου;

1η. Η ύπαρξη είναι πόνος. Όλα τα όντα, μεταξύ των οποίων και ο άνθρωπος, συναντούν τον πόνο σε διάφορα επίπεδα: τη γέννηση, τη φθορά, την αρρώστια, το θάνατο. Να έχεις εκείνο που δεν θέλεις ή να μην έχεις εκείνο που θέλεις, είναι πόνος. Όλες οι καταστάσεις, ακόμη και οι ευχάριστες, υπόκεινται σε μεταβολή και αργά ή γρήγορα μετατρέπονται αναπόφευκτα σε κάποια από αυτές τις οδυνηρές καταλήξεις. Αλλά σε ένα βαθύτερο επίπεδο ο πόνος παράγεται από τον τρόπο με τον οποίο υπάρχουν τα πάντα. Για το λόγο αυτό η πρώτη αλήθεια διατυπώνεται με την πρόταση «η ύπαρξη είναι πόνος». Ωστόσο, εύλογα ανακύπτει το ερώτημα, με ποιο τρόπο υπάρχουν τα πάντα; α') τα πάντα δίνουν την εντύπωση ότι διαρκούν, ενώ στην πραγματικότητα μεταβάλλονται συνεχώς. Δεν αποτελούν «όντα» αλλά μάλλον φευγαλέες διαδικασίες και β') τα πάντα δίνουν την εντύπωση ότι είναι συμπαγή, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι παρά σύνθετα από



διάφορα στοιχεία. Αν από ένα σπίτι αφαιρέσουμε τη στέγη, τους τοίχους, το πάτωμα κ.ά., κανένα «σπίτι» χωρίς αυτά τα στοιχεία δε θα μείνει, διότι το σπίτι είναι απλώς μια σύνθεση. Έτσι, τα πάντα υπάρχουν σαν όνειρα ή σαν σύννεφα που σε κάθε στιγμή ανασυντίθενται και μεταβάλλονται. Γιατί όμως ο διπλός αυτός χαρακτήρας της ύπαρξης προκαλεί πόνο; Διότι έρχεται σε σύγκρουση με την επιθυμία.

2η. Αιτία του πόνου είναι η επιθυμία. Η επιθυμία έχει ως αντικείμενο πράγματα, καταστάσεις, όντα κ.ά., τα οποία ο άνθρωπος τα θεωρεί ως πραγματικά. Επί παραδείγματι, ένα ψεύτικο νόμισμα που βλέπει κάποιος στο δρόμο είναι επιθυμητό μόνο όσο θεωρείται αληθινό. Παύει να είναι τέτοιο μόλις αποκαλυφθεί ότι είναι ψεύτικο. Τα πάντα γίνονται αντικείμενα της επιθυμίας με βάση την ιδέα ότι υπάρχουν πραγματικά, που σε αυτή τη φάση το Βουδισμού, σημαίνει μόνιμα και συμπαγή. Ωστόσο, μόνο φαινομενικά υπάρχουν έτσι. Η αληθινή ύπαρξή τους είναι φευγαλέα και σύνθετη. Συνεπώς, η επιθυμία στηρίζεται πάνω σε μια αυταπάτη. Η επιθυμία λοιπόν δημιουργείται από άγνοια. Εάν κάποιος γνωρίσει τον αληθινό τρόπο ύπαρξης των πραγμάτων, θα πάψει να τα επιθυμεί. Παύοντας να επιθυμεί θα πάψει να πράττει με τρόπο που παράγει κάρμα. Παύοντας να παράγει κάρμα θα πάψει να αναγεννάτε. Η ανακάλυψη αυτής της αλυσίδας αποτελεί το κύριο μέρος του φωτισμού του Βούδα κατά τον Κανόνα Πάλι.

3η. Η κατάπαυση του πόνου. Η εξάλειψη του πόνου συνίσταται στην εξάλειψη της δίψας ή της σφοδρής επιθυμίας. Αυτή ονομάζεται «νιρβάνα» που σημαίνει «σβήσιμο». Αναφέρεται στην κατάσβεση της άγνοιας, της επιθυμίας και της απέχθειας, που δεν είναι παρά η άλλη όψη της επιθυμίας, κυρίως όμως η κατάσβεση αυτή οδηγεί, στην κατάπαυση της αναπαραγωγής της ύπαρξης. Άλλωστε τα τελευταία λόγια του Βούδα ήταν: «δεν θα ξαναγεννηθώ πια».

4η. Το μονοπάτι που οδηγεί στην κατάπαυση του πόνου. Τούτο αποτελείται από οκτώ βήματα που μοιάζουν με την Ινδουϊστική γιόγκα για αυτό λέγεται «οκταπλό μονοπάτι» προς την υπέρβαση του πόνου. Τα οκτώ βήματα είναι τα εξής: ορθή θέαση ή κατανόηση, ορθή σκέψη ή πρόθεση, ορθός λόγος, ορθή πράξη, ορθή εργασία, ορθή προσπάθεια, ορθή επίγνωση και ορθή συγκέντρωση.

Σύμφωνα με τα παραπάνω το ιδανικό είναι να αποκτήσει ο άνθρωπος αντίληψη της αληθινής πραγματικότητας, ώστε τελικά να απελευθερωθεί από τον κύκλο των μετεμψυχώσεων, μέσω της αυτολύτρωσης. Ο άνθρωπος αυτός δεν μπορεί στην αυθεντική μορφή του Βουδισμού –στο Χιναγιάννα - (Θεραβάντα)= «σχολή των πρεσβυτέρων»– παρά να είναι μοναχός. Οι λαϊκοί μπορούν μόνο να κάνουν πράγματα που παράγουν καλό κάρμα και να ελπίζουν σε μια καλύτερη αναγέννηση.



Μαχαγιάνα Βουδισμός

Ο Μαχαγιάνα Βουδισμός ή Μεγάλο Όχημα ή Νέα Σχολή Σοφίας επικρατεί στην Κίνα, το Θιβέτ, τη Μογγολία, την Ιαπωνία, την Κορέα, το Βιετνάμ. Ο Μαχαγιάνα Βουδισμός διέδωσε τη βουδιστική θρησκεία έξω από τα όρια της αποκλειστικής κοινότητας των μοναχών. Πιο συγκεκριμένα, ο Μαχαγιάνα είναι η αναπτυγμένη μορφή ενός κινήματος –επηρεασμένο από τον Ινδουισμό– που από νωρίς διαφοροποιήθηκε από το Χιναγιάνα με τον οποίο είχε κοινή αφετηρία, αναπτύσσοντας διαφορετικές διδασκαλίες σχετικά με δύο κυρίως θέματα:

1ον. Την αληθινή φύση της πραγματικότητας. Ενώ για το Χιναγιάνα τα όντα δεν είναι πραγματικά επειδή είναι μεταβλητά και σύνθετα, για το Μαχαγιάνα δεν είναι πραγματικά, επειδή δεν υπάρχουν καθ' εαυτά. Τούτο συμβαίνει διότι στερούνται εξ ολοκλήρου δική τους φύση, και αυτό με τη σειρά του συμβαίνει, επειδή το καθετί είναι οτιδήποτε μόνο σε αλληλεξάρτηση από τα άλλα όντα. Κατά αυτόν τον τρόπο, τα όντα είναι «κενά» από δικό τους εαυτό, δεν έχουν υπόσταση. Η κατάσταση αυτής της μορφής ύπαρξης ονομάζεται «κενότητα» και ισοδυναμεί με την αληθινή πραγματικότητα. Επειδή κάθε επιθυμία προϋποθέτει την ιδέα του χωριστού όντος, η κενότητα βοηθάει το βουδιστή να απαλλαγεί από αυτήν την ιδέα και επομένως και από την επιθυμία. Έτσι, λοιπόν, στο Μαχαγιάνα για να απελευθερωθεί κάποιος από την οδυνηρή, ψεύτικη ύπαρξη, πρέπει να φωτιστεί σχετικά με τον αληθινό τρόπο ύπαρξης των «όντων», που είναι η κενότητα.

2ον. Την κοσμολογία. Αν στο Χιναγιάνα ο όρος «Βούδας» σημαίνει κάποιον που –όπως ο Γκαουτάμα– κατόρθωσε να φωτιστεί, στο Μαχαγιάνα ο ίδιος όρος σημαίνει κυρίως μια υπερβατική πραγματικότητα. Ένα απόλυτο ον, όμοιο με το Ινδουϊστικό Μπράχμαν. Από πεφωτισμένο Βούδα –όπως από το Μπράχμαν– απορρέει ένα διαστρωματωμένο σύμπαν που αποτελείται από χιλιάδες κόσμους. Από τον Βούδα εκπορεύονται οι εμφανίσεις του σε αυτούς τους κόσμους που ονομάζονται επίσης Βούδες. Οι εν λόγω Βούδες διδάσκουν τη βουδιστική αλήθεια σε αυτούς τους κόσμους, ενώ σύμφωνα με το Μαχαγιάνα τέτοιος Βούδας υπήρξε, ο Σιντάρτα Γκαουτάμα.

Η λατρεία στο Βουδισμό

Η λατρευτική ζωή του Βουδισμού, από χώρα σε χώρα και κυρίως από σχολή σε σχολή εμφανίζει πολλές ιδιοτυπίες. Η αντισπροσωπευτικότερη μορφή της βουδιστικής θρησκευτικότητας είναι ο στοχασμός, ο



διαλογισμός και ο αυτοβυθισμός, μια μέθοδο την οποία ο Βουδισμός κληρονόμησε από την ινδική παράδοση και την ανέπτυξε ιδιαίτερα. Υπάρχουν βουδιστικές τελετουργίες στις οποίες οι συμμετέχοντες –καθώς διαλογίζονται– χρησιμοποιώντας «μάνταλα και μάντρας» τυποποιημένες δηλαδή ιερές φράσεις που συμπυκνώνουν μια αλήθεια. Για να είναι αποτελεσματικός ο διαλογισμός, απαιτείται η υπακοή στον πεπειραμένο διδάσκαλο γκουρού ή λάμα, ο οποίος έχει παραλάβει αυτή τη γνώση από άλλους γκουρού.

Αναλυτικότερα για τους τρόπους λατρείας:

- Η δοξολογική αναφώνηση. Η δοξολογική αναφορά του ονόματος του Βούδα αποτελεί την αφετηρία κάθε λατρευτικής εκδήλωσης. Ως έκφραση ευσέβειας προσφέρονται λουλούδια, φώτα (καντήλια, κεριά), τροφές, ποτά και άλλα πράγματα χρήσιμα για τους μοναχούς.
- Η «τριπλή καταφυγή». Συχνές επαναλήψεις: καταφεύγω στο Βούδα, καταφεύγω στη Διδασκαλία, καταφεύγω στη μοναχική αδελφότητα.
- Η υπόσχεση τηρήσεως των επιταγών. Πρόκειται για υπόσχεση τηρήσεως των βασικών υποχρεώσεων των βουδιστών (τι επιτρέπεται και τι όχι).
- Η εξύμνηση των «τριών πολύτιμων λίθων». Συνεχής σκέψη γύρω από την «τριπλή καταφυγή».
- Η αίτηση συγγνώμης. Κάθε πιστός αιτείται συγχώρεση (συγγνώμη) από το Βούδα για τα παραπτώματά του.
- Οι προσφορές. Λουλούδια, κανδήλια, κεριά, θυμίαμα, αρώματα, τροφές.
- Η περισυλλογή – ο αυτοβυθισμός. Αντιπροσωπευτικότερη μορφή της βουδιστικής θρησκευτικότητας είναι ο στοχασμός, ο διαλογισμός και ο αυτοβυθισμός. Για να πραγματοποιηθεί ο βουδιστής καταφεύγει σε ένα ήσυχο μέρος στο ναό, στο ύπαιθρο ή το σπίτι του και με ανάλογες στάσεις και ειδικές ασκήσεις βυθίζεται σε μια κατάσταση αταραξίας και γαλήνης. Εκπαιδεύεται για αυτό με σχετική αγωγή από πολύ μικρή ηλικία.
- Τα Κηρύγματα. Βασικό επίσης στοιχείο της βουδιστικής λατρείας είναι η απαγγελία ιερών κειμένων και η προσεκτική ακρόαση κηρυγμάτων.
- Οι λατρευτικές εκδηλώσεις. Εκτός από τις ατομικές λατρευτικές εκδηλώσεις προσφιλείς στους Βουδιστές αποδημίες σε ιερούς τόπους - μοναστήρια, οι οποίες θεωρούνται ότι προσφέρουν πολλά ευεργετήματα στους προσκυνητές.



Στο Βουδισμό –παρά τις ιδιαιτεριότητες που εμφανίζονται από χώρα σε χώρα και από σχολή σε σχολή– έχει αναπτυχθεί μια λατρευτική ζωή πλούσια, σύνθετη και πολύχρωμη. Κέντρο της λατρευτικής ζωής είναι τα μοναστήρια, ωστόσο και οι λαϊκοί συμμετέχουν ενεργά.

Κύρια αντικείμενα της βουδιστικής λατρείας είναι:

- ✓ Τα ιερά λείψανα: (φυλάσσονται σε ογκώδη επιβλητικά κτίσματα τις «Παγόδες», τα οποία συνήθως έχουν σχήμα κωνικό ή σχήμα λωτού και συνήθως εκλείπουν αίθουσες για συγκεντρώσεις).
- ✓ Το ιερό δέντρο «Μπόντι»: (κάτω από αυτό πέτυχε τον οριστικό φωτισμό ο Βούδας, συνήθως «μπόντι δέντρο» συναντάται στον περίβολο μοναστηριών).
- ✓ Το άγαλμα του Βούδα: (αρχικά δεν χρησιμοποιούνταν αγάλματα και εικόνες του Βούδα, αντί αυτών χρησιμοποιούσαν σύμβολα όπως: ο τροχός, και το αποτύπωμα του ποδιού του). Σήμερα υπάρχουν αναρίθμητα αγάλματα του Βούδα, διάφορων μεγεθών και στάσεων – όρθιος, γονατιστός, ξαπλωμένος. Λόγω του εκπληκτικού αριθμού αγαλμάτων χρησιμοποιήθηκε κάθε είδους υλικό για την κατασκευή τους: ξύλο, πηλός, μάρμαρο, πολύτιμοι λίθοι, ορείχαλκος. Κατά κανόνα σε κάθε μοναστήρι υπάρχει προκαθορισμένο οικοδόμημα για να τοποθετηθεί το άγαλμα του Βούδα. Επιπλέον, διαμορφώθηκαν διάφοροι τύποι απεικόνισης του Βούδα: με γαλήνιο χαμόγελο και μεγάλη κοιλιά υποδηλωτική της αφθονίας, σε στάση διαλογισμού, καθισμένου πάνω σε λωτό.

Χαρακτηριστικά δείγματα της βουδιστικής τέχνης στις χώρες όπου επικράτησε ο Βουδισμός είναι οι «στούπες». Πρόκειται για μεγαλοπρεπή και θολωτά μνημειακά κτίσματα, συνήθως με σχήμα κώδωνος, λωτού ή χρυσαλλίδας. Σε όλη την κεντρική και ανατολική Ασία σε ποικίλους ρυθμούς δεσπόζουν εντυπωσιακές και πολυώροφες «παγόδες», καθώς και χαρακτηριστικοί βουδιστικοί ναοί και μοναστήρια. Η χρυσή στούπα στη Σουενταγκόν (15ος αιώνας) στη Μιανμάρ είναι το χρυσό σήμα κατατεθέν του Βουδισμού, ένα θρησκευτικό και ταυτόχρονα εθνικό μνημείο. Θεωρείται ότι χτίστηκε πάνω από τα λείψανα του Βούδα.

Όσον αφορά τις γιορτές, αυτές καθορίζονται από τις φάσεις της σελήνης, με τη μόνη γιορτή που καθορίζεται από τον ήλιο να είναι η γιορτή του νέου έτους. Οι βουδιστικές γιορτές θα μπορούσαν να διακριθούν σε δυο είδη: α') οι καθορισμένες στο βουδιστικό εορτολόγιο. Με τις περισσότερες να συμπίπτουν με πανσέληνο έχουν ορισθεί ως βουδιστικές γιορτές και είναι αφιερωμένες στην ανάμνηση ενός γεγονότος της ζωής του Βούδα ή της ιστορίας του Βουδισμού. Επί παραδείγματι, η γιορτή Βεσάκα είναι αφιερωμένη



στην ανάμνηση της γέννησης και του φωτισμού του Βούδα, και β') οι περιστασιακές: όπως η χειροθεσία του μοναχού, και η «Παρίττα» στην οποία ψάλλονται προστατευτικοί ύμνοι για την εκδίωξη πονηρών πνευμάτων. Συχνά η «Παρίττα» συνδέεται με εθνικές εορτές ή με την τέλεση εγκαινίων.

Το κατεξοχήν ιδανικό γνώρισμα για το Βουδισμό αποτελεί ο μοναχισμός, άλλωστε, ο ίδιος ο Βούδας υπήρξε ασκητής και ίδρυσε τη μοναχική αδελφότητα «Σάνγκα». Η Σάνγκα –η βουδιστική μοναχική κοινότητα– παραμένει ο πυρήνας του βουδιστικού κόσμου με τα μοναστήρια να αποτελούν τους πνεύμονες του Βουδισμού. Στις βουδιστικές χώρες ο αριθμός των μοναχών ήταν πάντοτε μεγάλος, ιδιαίτερος δε στο Θιβέτ, υπήρξαν εποχές κατά τις οποίες το ένα τρίτο του πληθυσμού ζούσε σε μοναστήρια. Ο Βούδας ίδρυσε μοναστήρια κοντά σε πόλεις και μέσα σε ιδιωτικά δάση, που του τα είχαν παραχωρήσει πλούσιοι οπαδοί και φίλοι του. Στην κοινότητα των μοναχών επικρατούσε πλήρης ισότητα, ενώ ο μοναχός ονομάζεται «μπίκκου», δηλαδή επαίτης, ζητιάνος. Επιπλέον, ο Βούδας μετά από πολλή σκέψη ίδρυσε και γυναικείο μοναχικό τάγμα το οποίο ονομάζεται «μπίκκούνι». Οι μοναχές είναι υποχρεωμένες να υπακούουν στους μοναχούς, όσο για την επίτευξη του φωτισμού για τη γυναίκα θεωρείται αδύνατη, ζει με την ελπίδα πως σε μια επόμενη ζωή θα γεννηθεί άνδρας και θα διεκδικήσει τη λύτρωσή της.

Τα βασικά ιδανικά του βουδιστικού μοναχού είναι:

- ✓ Η πτώχεια. Ιδανικό να μην έχει κανείς μόνιμη στέγη, χρήματα και τροφή. Την τροφή πρέπει να την απαιτούν «κούπα της επαιτείας» απλά για να συντηρηθούν.
- ✓ Η απόλυτη εγκράτεια. Η αγαμία είναι βασικό χαρακτηριστικό της μοναχικής ζωής, άλλωστε η επιθυμία είναι η αιτία του πόνου.
- ✓ Η αποφυγή προκλήσεως βλάβης σε ζωντανό πλάσμα. Στη βασική αντίδραση του βουδιστικού μοναχισμού στις σφαγές ζώων, εκτός των άλλων προβάλλεται η θέση ότι, η απαγόρευση αυτή προέρχεται από τη βεβαιότητα της συγγένειας των ανθρώπων με τα ζώα.